

שיעורים בפיקוח נפש והצלה
נתנאל אוירבך

שיעור יג: מניעת חילול שבת לפני שבת ובשבת עצמה

א. רחיצת תינוק בשבת אחרי המילה

משנה שבת (פ"ט מ"ג):

מרחיצין את הקטן בין לפני המילה ובין לאחר המילה, ומזלפין עליו ביד, אבל לא בכלי.
רבי אלעזר בן עזריה אומר, מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת, שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים.

דברי הבבלי שבת (קלד ע"ב) מבואר שהמחלוקת בין תנא קמא לרבי אלעזר בן עזריה היא בשאלה האם רחיצת הקטן בשבת היא בשינוי (זילוף ביד) או כדרכו.
ומסיימת הגמרא: "הלכה כרבי אלעזר בן עזריה".¹

1. בין ימיהם לימינו

הפוסקים נחלקו האם יש ליישם דין זה גם בימינו ולהתיר לחמם מים בשבת לתינוק משום שהוא כחולה מסוכן שיש לעשות מלאכה בשבת בהיותו במצב של פיקוח נפש.

או שמא בימינו רחיצת התינוק לאחר המילה אינה חיונית להבראתו ולכן אין לחלל שבת בחימום מים עבורו

• טור (או"ח סימן שלא):

עושין כל צרכי מילה בשבת מוהלין ופורעין ומוצצין ונותנין עליו כמון ומרחיצין הקטן אחר המילה אפילו ביום השלישי שחל להיות בשבת, ואפילו ישראל מבעיר האש ומחמם המים.

~ בית יוסף (או"ח סימן שלא ד"ה ומרחיצין):

מיהו, הני מילי לדידהו אבל לדידן דבר ידוע דאינו מסוכן בכך, הילכך דינו כדין רחיצת גדול.

שולחן ערוך (או"ח סימן שלא סעיף ט):

בזמן חכמי הגמרא אם לא היו רוחצים את הולד לפני המילה ולאחר המילה וביום שלישי למילה במים חמין היה מסוכן. לפיכך נזקקו לכתוב משפטו כשחל להיות בשבת.
והאידינא לא נהגו ברחיצה כלל, ודינו לרחוץ בשבת אם רצו כדין רחיצת כל אדם.

~ דרכי משה (הקצר או"ח סימן שלא אות ב ד"ה ואיני):

ואיני מבין דבריו, דמה בין זמנינו לזמנם בדבר סכנה.

אבל נראה דיש להחם החמין על ידי גוי, כמו שכתבתי לעיל (סימן שכח אות טו) גבי חולה.

¹ ראו: רע"ב (שבת פ"ט מ"ג ד"ה ראב"ע): "רבי אלעזר בן עזריה פליג את"ק וסבר מרחיצין את הקטן כדרכו בין לפני המילה בין לאחר המילה, וביום השלישי למילה נמי בין בחמין שהוחמו בערב שבת בין בחמין שהוחמו בשבת עצמו נפשות היא, והלכה כרבי אלעזר בן עזריה".

שיעורים בפיקוח נפש והצלה

נתנאל אוירבך

רמ"א (או"ח סימן שלא סעיף ט):

ובמדינות אלו נוהגים לרחצו לפני המילה בחמין שהוחמו מאתמול, ולאחר המילה במוצאי שבת. וכן אם היה יום שלישי למילתו בשבת, ורואים שיש צורך לרחצו, מכינים חמין מבעוד יום ורוחצים אותו בשבת. וכל זה מן הסתם, אבל אם רואים שיש לחוש לסכנה אם לא ירחצו אותו אחר המילה, בוודאי מותר לרחצו ולחלל עליו שבת מידי דהוי אשאר חולה שיש בו סכנה.

2. קיום מילה בשבת כשנשפכו המים שהוכנו

כאשר מילת תינוק ביום השמיני חלה בשבת, מותר לרחוץ אותו במים חמים לאחר המילה, משום סכנה בה הוא שרוי. לשם כך יש להכין את המים החמים מבעוד יום, משום שאין דוחים את השבת בעשיית מכשירי מילה.

? מה הדין כאשר הכינו מים מבעוד יום אך המים הללו נשפכו בשבת - האם יש למול את התינוק בשבת ולאחר מכן לחמם לו מים משום המציאות של פיקוח נפש בה הוא יהיה מצוי אז, או שמא אין למול כלל ולהיכנס למציאות מודעת מראש של פיקוח נפש?

ר"ן (שבת נג ע"א מדפי הרי"ף ד"ה והיכא):

היכא דאיכא חמימי לרחוץ קודם מילה ואישתפוך הנך דלאחר מילה - בכהאי גוונא הוא דאיכא למידק, אי אמרינן תדחה מילה כיון שאם נימול נצטרך אחר כך לחלל את השבת במכשירין, או דילמא השתא מיהת בדין מהלינן ובתר הכי פיקוח נפש הוא שדוחה את השבת.

• דעת הרמב"ן

לרמב"ן, יש למול את התינוק כרגיל בשבת, משום שאין למצווה אלא שעתה' היינו שההסתכלות היא על המצב כרגע בו מוטל עלינו למול את התינוק בשבת ולא לדון מה יהיה המציאות שלאחר מכן. ולאחר המילה, ההיתר לחימום המים הוא משום המציאות של פיקוח נפש -

ר"ן (שבת נג ע"א מדפי הרי"ף ד"ה והיכא):

והרמב"ן ז"ל כתב, דשרי למימהלי שאין למצווה אלא שעתה ואין דוחין את המילה מפני שנצטרך אח"כ לדחות את השבת דבתר הכי פיקוח נפש הוא דדחי ליה ולא מכשירי מילה.

רמב"ן (שבת קלד ע"ב ד"ה אבל יש):

אבל יש לי בכאן ספק, אם היה לו חמין כדי רחיצה שלפני מילה ואין לו כדי רחיצה שניה שלאחר מילה, או שנשתפכו חמין שהכין לה מקמי מילה, שאני אומר רוחצין אותו ומלין אותו שאין כאן מכשירין דוחין כלום, ואחר שמל הרי כאן סכנת נפשות שדוחה שבת, ואין אומרים תדחה מילה כדי שלא להביא אותו לסכנה ונדחה שבת אלא מילה עצמה דוחה שבת וסכנת נפשות נמי דוחה, ואין למצווה אלא שעתה שאין לדחות מילה מפני דחיית שבת שיבוא לאחר מכאן מפני הסכנה. וראיתי מי שסובר שאין מלין א"כ היה לו חמין וסממנין לאחר המילה ואם נשפכו קודם מילה תדחה מילה, ולשון בעל הלכות מסייעו לפי פשוטו אלא שהדברים עצמן מכריעין כמו שכתבתי.

שיעורים בפיקוח נפש והצלה

נתנאל אוירבך

• דעת בעל המאור

לדעת הרב זרחיה הלוי, יש להסתכל על כל המערכת של שבת. כלומר, אין להיכנס לברית מילה במציאות כזו שאין מים חמים, משום שלאחר מכן יהיה צורך לחמם לו מים בשבת, למרות שהוא חימום המותר משום פיקוח נפש -

ר"ן (שבת נג ע"א מדפי הרי"ף ד"ה והיכא):

ואינו כן דעת הרז"ה ז"ל שהוא ז"ל אמר דכל היכא דאישתפוך חמימי מקמי מילה תדחה מילה, וכן דעת הרשב"א ז"ל... שמע מינה, כל שאנו יודעים בתחילת הדבר שיבוא לידי איסור מלאכה דוחין את המצווה כדי שלא יבוא בסוף לידי כך.

בעל המאור (שבת נג ע"א מדפי הרי"ף):

כתב הרי"ף ז"ל בהלכות, מרחיצין את הקטן כדרכו בין לפני המילה בין לאחר המילה בין בחמין שהוחמו בשבת בין בחמין שהוחמו מערב שבת. ולא היה לו לומר כך אלא כך, מרחיצין את הקטן כדרכו לפני מילה בחמין שהוחמו מערב שבת, ולאחר מילה אם נשפכו חמין שלו מחמין לו חמין אף בשבת מפני שסכנה היא לו, והוא שנשפכו לאחר מילה. אבל אם נשפכו קודם מילה המילה נדחית ואין השבת נדחה, וראיה לדבר מההוא ינוקא דאישתפוך חמימיה.

• להלכה

למעשה, כתב המשנה ברורה להכריע כדעת בעל המאור, שאין להיכנס לחילול שבת ולמול את התינוק בהעדר סממנים לאחר המילה שנצטרך לאחר-מכן לעשותם במלאכה בשבת -

משנה ברורה (סימן שלא ס"ק כד):

לא יאמר אמול אותו ולכשיצטרך אח"כ לסממנין משום סכנה אשחוק, דהא פיקוח נפש דוחה את השבת, דכיון דעכשיו יודע שאי-אפשר לו בלא סממנין אחר המילה מוטב תדחה המילה ולא יביא עצמו לידי חילול שבת כיון שהיה אפשר להכין מאתמול.

שער הציון (שם ס"ק טז): "רוב פוסקים, דלא כהרמב"ן".

ב. הקושי על בעל המאור

כאמור, לדעת בעל המאור אין למול בשבת כאשר נשפכו המים החמים שהוכנו מראש, או שאין סממני רפואה, שכן לדבריו לא ניתן להיכנס במודע לחילול שבת ידוע מראש בטענה שההיתר יבוא משום פיקוח נפש. הקושי על דבריו הוא משיטתו שלו עצמו ביחס להפלגה בספינה, שם הותר להפליג בספינה בתוך שלושה ימים משבת ובתנאי שמדובר על הפלגה לדבר מצווה.

א"כ, גם מילה בזמנה היא מצווה וא"כ מדוע לא נמול אותו בשבת?

בבלי שבת (יט ע"א):

אין מפליגין בספינה פחות משלושה ימים קודם לשבת. במה דברים אמורים - לדבר הרשות, אבל לדבר מצווה שפיר דמי.

שיעורים בפיקוח נפש והצלה

נתנאל אוירבך

? שדי חמד (ח"ח מערכת יום הכיפורים סימן א אות י):

ובעיקר דברי הרז"ה הללו שאסור למול היכא דאישתפיך חמימי כדי שלא נצטרך לחלל שבת, תמיה לי ממה שכתב הרז"ה בעצמו... דאם יוצא לדבר מצווה גם בערב שבת מותר, והיינו לפי טעמו של הרז"ה.

ג. ביאור

1. בין חילול שבת וודאי למסופק

ניתן להבחין בין מילה לספינה בכך שבמילה יש ידיעה וודאית על חילול שבת, כאשר האדם מכניס את עצמו בידיעה וודאית שהתינוק יצטרך מים חמים או סממנים לרפואתו לאחר המילה. במקרה כזה טוען בעל המאור שלא ניתן להיכנס מראש לחילול שבת בוודאות.

אולם, במקרה של הפלגה בספינה אין הכרח וודאי לחילול שבת

הביסוס להבחנה זו מבוססת על מה שראינו בשיעור שעבר (היערכות לפני שבת, חלק ב), שהפוסקים דחו את דברי הריב"ש שהתיר להפליג בספינה בתוך שלושה ימים לשבת לדבר מצווה גם כשידוע בוודאות שיהיה חילול שבת. לדבריהם, ההיתר 'דבר מצווה' הוא רק במקרה ואין ידיעה ברורה על חילול שבת שיבוא² -

שו"ת מהר"י בן לב (ח"ב סימן נג):

אפשר לומר, דאפילו הרב רבינו זרחיה ז"ל לא הורה להקל בדבר דאיכא חילול שבת בוודאי אלא בדבר שהוא ספק, דאפילו שיש ספק קרוב לוודאי. ומאי דקאמר ולכל מקום סכנה שאדם עתיד לחלל בו את השבת, על כרחך רצה לומר שהוא ספק קרוב לוודאי לחלל את השבת.

וכך נראים הדברים, דבספינה ואפילו שיהיו מלחיה וחובליה כולם יהודים כבר אפשר שינוחו ביום השבת באיזה נמל שלא יצטרכו לחלל את השבת...

אבל אין הכי נמי, דהיכא דאיכא חילול שבת בוודאי, כגון אלו היהודים ההולכים במדבר בשיירות הישמעאלים וכיוצא בו דעל כל פנים הם צריכים לחלל את השבת מפני הסכנה, אפילו הרז"ה בכגון האי לא קאמר, אלא מסתברא דכולהו אפיין שווין להחמיר ותו לא מידי.

² כ"כ **שו"ת רדב"ז** (ח"ד סימן עז): "שאלה שאלת ממני אודיעך דעתי במה שהתיר **ריב"ש** ז"ל בתשובה בשם ר"ז הלוי ז"ל שמוותר לצאת בשיירא למדברות שלושה ימים קודם השבת אפילו שידוע בוודאי שיחלל את השבת היש לסמוך על הוראה זו. תשובה: מעולם לא סמכתי על הוראה זו דנפיק מינה חורבה, דא"כ העולים לארץ ישראל או הבאים משם יהיה מותר להם לכתחילה לצאת אפילו ביום שישי, דהא תניא בברייתא במה דברים אמורים לדבר הרשות אבל לדבר מצווה מפליגין ואלו אנן אית לן דלא נקרא דבר הרשות אלא יוצא לטייל אבל מי שיוצא לבקש טרף לביתו לדבר מצווה חשיב וכל שכן העולים לארץ ישראל דחשיב לדבר מצווה, ואם כן יהיה מותר לצאת אפילו בערב שבת, וזו קולא גדולה לא שמענו. ואדרבא יש הסכמה בעזה שלא יצאו משם יום רביעי משום דקרוב הדבר שיבוא לידי חילול שבת, כל שכן בנדון דידן שהוא ודאי... ואעפ"י שאני יודע בעצמי שאיני כדאי לחלוק על הריב"ש ז"ל וכל שכן שהוא היה בקי בדברי רבו הר"ן ז"ל, אני באתי לקיים מנהגיני ושלא להקל בדבר שכבר נהגו בו איסור, ומחמיר אני ואין לתפוס עלי בזה".

שיעורים בפיקוח נפש והצלה

נתנאל אוירבך

• דחיית ההסבר

השו"ע פסק כריב"ש, שאף אם ידוע בוודאות שיהיה חילול שבת מותר לצאת לדרך בתחילת שבוע -

שולחן ערוך (או"ח סימן רמח סעיף ד):

היוצאים בשיירא במדבר, והכל יודעים שהם צריכים לחלל שבת כי מפני הסכנה לא יוכלו לעכב במדבר בשבת לבדם - שלושה ימים קודם שבת אסורים לצאת, וביום ראשון ובשני ובשלישי מותר לצאת ואם אחר כך יארע לו סכנה ויצטרך לחלל שבת מפני פיקוח נפש, מותר ואין כאן חילול.³

2. בין ערב שבת לשבת עצמה

ניתן להבחין בין קיום מילה בשבת להפלגה בספינה לדבר מצווה, כפי שהבחין הרב חזקיהו מדיני. ההבדל הוא בין כניסה לחילול שבת מלפני שבת, כמו הפלגה בספינה הנעשה לפני השבת, אז אינו נראה האדם כמתנה לחלל שבת שכן מעשיו הם לפני השבת. לבין מילה בשבת, שם בשבת עצמה האדם עושה מעשה שיש בו היתכנות וודאית לחילול שבת והדבר נראה כמתנה לעקור את השבת -

שדי חמד (ח"ח מערכת יום הכיפורים סימן א אות י):

וצריך לומר, דדווקא בערב שבת הוא דשרי לצאת לדבר מצווה אף שידוע שיחלל את השבת ולא חיישינן למיחזי כמתכוון לחלל את השבת.

אבל ביום שבת עצמו שהחילול עתיד להיות בו ביום והרי הוא עושה מצווה זו על דעת כן שיחלל תיכף את השבת כמו באישתפיך חמימי, בכי האי גוונא לאו מיחזי כמתכוון לחלל את השבת הוא, אלא מתכוון ממש לחלל את השבת חשיב, ולפיכך אסור.

~ הרב יעקב ישראל קנייבסקי מחדד את ההבדל. לדבריו, בערב שבת עדיין אין חיוב שביתה ושמירת שבת, לכן עשיית מעשה לפני שבת שיהיה הכרח וודאי בשבת עצמה לחילול שבת באמצעות פיקוח נפש, אינו מהווה בעיה הלכתית משום שעדיין לא חלה על האדם שום הגבלה. לעומת זאת, כאשר חלה השבת וחל על האדם חיוב שביתה השבת, אזי כניסה למציאות עתידית של חילול שבת, אף שיעשה במסגרת פיקוח נפש, יש בו כדי איסור גם כשהוא נעשה לדבר מצווה -

קהילות יעקב (שבת סימן טו):

ועל כן נראה שעיקר החילוק הוא בין קודם השבת לביום השבת. דקודם השבת לא חל עליו עדיין חיוב שביתה ושמירה, וכשעושה מעשה שעל ידי זה יהא מוכרח למלאכה בשבת מחמת פיקוח נפש, אין זה בגדר מחלל שבת רק גורם הדבר. אבל כשכבר חל השבת ונתחייב היום בשביתה, אז כל מעשה שיעשה שמחמתו יהא מוכרח לחלל שבת הוה כמתחיל עכשיו עניין חילולו, ועכשיו הוא אינו אנוס, רק עושה את האנוס, ומשום הכי זהו איסור גמור, ואסור אפילו במקום מצווה.

³ ראו גם **בית יוסף** (או"ח סימן רמח ד"ה וכתב עוד), שהביא את דברי הריב"ש ללא עוררין.

שיעורים בפיקוח נפש והצלה

נתנאל אוירבך

ד. השלכות מעשיות

1. שהיית רופא או יולדת בסמיכות לבית חולים

האם מותר לרופא שיודע שעליו להתייצב בבית החולים בשבת להישאר וללון בליל שבת בביתו, על דעת כך שייסע לבית החולים בשבת בבוקר?⁴

• דעת הרב משה פיינשטיין

לדעת הרב פיינשטיין, מוטלת חובה על האדם לטרוח מבעוד יום כדי לא להגיע למצב של חילול שבת באמצעות פיקוח נפש

שו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סימן קלא):

בדבר הרופא שמשמרתו הוא בבית החולים שרחוק הרבה מדירתו שאי-אפשר לו לבוא ברגליו, אם מותר לו ליסע לשם בשבתות וימים טובים במכונית שלו באשר שתמיד יש לדאוג שם לספק פיקוח נפש... כשיודע הרופא מזה ערב שבת, מחוייב הרופא להישאר ללון באיזה בית הסמוך לבית החולים, שוודאי אפשר להשיג מקום ללון. ואף אם יצטרך לשלם דמי שכירות בעד הלילה, אין להתיר לו לבוא לביתו, שיביאנו זה לחלל שבת למחר ליסע לבית החולים.

ואף אם אין מקום סביבות בית החולים ללון שם, הרי יכול ללון בבית החולים גופיה, ואף שלא יהיה לו שם יין לקידוש וסעודה חשובה לכבוד השבת, נמי היה צריך להישאר שם דמצוות סעודת שבת וקידוש לא תדחה איסור מלאכה דשבת.

• דעת הרב שלמה זלמן אוירבך

לדעת הרב אוירבך, אין חובה על האדם לעשות מעשה המלווה בטרחה עבורו מבעוד יום, כדי להימנע מחילול שבת עתידי במצב של פיקוח נפש

שו"ת מנחת שלמה (ח"א סימן ז אות א ד"ה ואף):

נלענ"ד דלגבי פיקוח נפש כיון שאמרה תורה וחי בהם ולא שימות בהם, לכן אף אם רק דחוייה היא הרי זה חשיב כהיתר גמור, וכמו שבימות החול אין חייבין להפסיד ממון או לטרוח הרבה אם אפשר לבשל עבור החולה משלו כך גם בשבת... דאי לא תימא הכי תתחייב כל אישה מעוברת הנכנסת לחודש התשיעי להריונה לשכור חדר סמוך למקום הלידה ולהיות שם כל השבת כדי למעט בחילול שבת, שהרי גם על ספק איסור חייבין לבזבז ממון. ואם היא עצמה עניה יתחייבו אחרים לבזבז ממון עבור כך כדי למנוע ספק חילול שבת כמו שחייבין ליתן מממונם בשבת עצמה עבור כך.⁵

⁴ ראה גם: **שו"ת דברי יציב** (או"ח סימן קע): "נשאלתי בחולה העלול לבוא לידי סכנה בשבת, או אישה בסוף ימי עיבורה, אם יש חיוב עליהם מערב שבת לשבות במקום הסמוך לבית-החולים, כדי למנוע חילול שבת בנסיעה". בדבריו הוא דן בשאלת 'הותרה' או 'דחוייה' בשבת.

⁵ ראו גם: **שמירת שבת כהלכתה** (מהדורה חדשה, פרק לב סעיף לד): "מעיקר הדין אין חובה לעשות מעשה שיש בו טורח גדול כדי למנוע את הצורך בחילול שבת שעלול להתהוות בשל פיקוח נפש"; שם בהערה (הערה קו): "שמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א... דהרי לא מצינו רק דאסור לעשות מעשה שתוצאתו תהיה חילול שבת, אף שיהיה בשביל פיקוח נפש, ולכן אסור לצאת במדבר, אם יודע שיבוא לידי חילול שבת, משום שעושה מעשה שהוא יוצא במדבר. אבל לא מצינו שיהיה מחוייב לעשות מעשה כדי למנוע חילול שבת שיהיה אח"כ בשביל פיקוח נפש".

שיעורים בפיקוח נפש והצלה

נתנאל אוירבך

שולחן שלמה (הלי שבת סימן רמח סעיף ד אות ז) :

וכן רופא תורן או כונן בבית חולים שנמצא שם חולה שיש בו סכנה, יש להקל לעזוב את בית החולים לביתו בערב-שבת על דעת שיצטרך לנסוע בשבת כדי לעמוד על משמרתו, אם ע"י זה שהוא יהיה מנותק כל ליל השבת מהבית יתבטלו הוא ובני ביתו מעונג שבת משום דהרי זה חשיב כדבר מצווה... ומסתבר דיש להקל עד כמה שאפשר לעוסקים בהצלת נפשות.

~ **שמירת שבת כהלכתה** (פרק מ אות כו) :

רופא תורן או כונן בבית החולים שבו נמצא חולה שיש בו סכנה, אל לו לעזוב את בית החולים לביתו הרחוק מבית החולים על דעת שיצטרך לנסוע בשבת כדי לעמוד על משמרתו.

בהערה מביא את דברי הרב אוירבך, כאשר הסברה שלו להתיר לרופא לשהות בביתו בערב שבת ולצאת למשמרת בשבת עצמה, נובע מכך שמדובר על דבר מצווה בשהייה עם בני ביתו וכן שאינו עושה מעשה אקטיבי לחילול שבת בערב שבת שיגרום חילול שבת עתידי -

שמירת שבת כהלכתה (פרק מ הערה עא) :

אולם שמעתי מהגרש"ז **אויערבך** זצ"ל, שמצדד להקל עליו לחזור לביתו אם ע"י זה שהוא יהיה מנותק כל ליל השבת מן הבית יתבטלו הוא ובני ביתו מעונג שבת, משום דהרי זה חשיב כדבר מצווה, וכיון שאינו עושה שום מעשה בקום ועשה בערב שבת לגרום לחילול שבת למחר, הרי חשיב כדבר מצווה ואינו חייב לעזוב את ביתו מערב שבת.

2. יציאת חייל לחופשה שעתיד לחזור בשבת

השלכה מעשית נוספת היא, מה הדין בחייל שקיבל חופשה שלאחריה יצטרך לחזור לבסיס בשבת.

~ לדברי הרב אוירבך, הוא יכול לצאת לחופשה גם בידיעה שיצטרך לחלל שבת -

שולחן שלמה (הלי שבת סימן רמח סעיף ד אות ז) :

אם הוטל על קבוצת חיילים לבצע בשבת משימה של פיקוח נפש ולשם כך התאמנו במשך השבוע. לאחר שהשלימו אימוניהם, שוחררו לביתם בתנאי שישובו לבסיס עד לשעה מסוימת בשבת כיון שהפעולה נקבעה משיקולים צבאיים לקראת סוף השבת מן הדין אין חייבים למחות ביד מי שישע לפני שבת על מנת לשוב לשם פיקוח נפש בשבת. ואולם כל זה דווקא שנוסע על מנת להצטרף למשפחתו, שאין יכול להחמיר על חשבון סבל של משפחתו, כיון שמעיקר הדין ההיתר הוא מוחלט גם כשוודאי יצטרך לשוב. אף שידוע שיש שחולקים על הדברים.

שמירת שבת כהלכתה (פרק מ הערה עא) :

ולדברי הגרש"ז זצ"ל, חייל שיכול לקבל חופשה ליום-יומיים, ואז יצטרך לחזור בשבת קודש - אם הוא חוזר לבסיסו לצורך דבר שבסכנה, מצב בטחוני או מבצעי, מותר לו לצאת לחופשה, ואז אם יצטרך לחזור בשבת קודש, יחזור.

שיעורים בפיקוח נפש והצלה

נתנאל אוירבך

~ אך לדבר הרב פיינשטיין, הדבר יהיה אסור שכן לדבריו ידיעה מראש על חילול שבת עתידי מחייבת להימנע מכך מבעוד מועד -

שמירת שבת כהלכתה (פרק מ הערה עא):
ואילו לדברי **האגרות משה** זצ"ל, אסור לו לצאת לחופשה אם יצטרך לחלל את השבת בחזרתו.